SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences

Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)

2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5I3Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, Oʻzbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, Oʻzbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo oʻgʻli – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar boʻlimi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod Oʻktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Fargʻona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Joʻraboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Gʻaybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Moʻmin – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

Oʻroqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Koʻchimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov Gʻaybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqanddavlatuniversiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot boʻlimi psixologik xizmat boshligʻi.

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Poʻlatovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Boʻtayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Roʻyxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari boʻyicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar roʻyxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 3-son (Mart, 2025). - 594 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Mansurov Ulug'bek Umarovich
FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR) 12-20

Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich
O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI 21-27

Bobobekova Nargiza Ismatullayeva
JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI) 28-33

Esanova Nilufar
MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI 34-37

Tursunov Bekzot Yandashevich
QO'QON XONLIGI QO'SHINNING QUROL-ASLAHALARIGA OID 38-45

Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович
АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА 46-52

Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI 53-57

Otaxanov Alisher Mamadaliyevich
TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR 58-64

Xakimov Ravshan Raimovich
MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI 65-74

Ergashev Jahongir Yunus o'g'li
TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI 75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Gabriel Ayodeji Ogunmola
ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 83-96

Abdullayev Altinbek Yangibayevich
KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 97-113

Komolov Odiljon Sayfidinovich
KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI 114-123

Shaislamova Nargiza Kabilovna
MAMLAKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI 124-134

Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI 135-147

Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH 148-152

Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizulloh
BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH 153-158

Исламутдинова Дина Файзрахмановна
ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНІ 159-166

Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich
OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR 167-176

Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ 177-183

To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich
YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 184-193

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,
IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA'SIRI 194-200

Tashanov Abduxoliq
QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ... 201-206

Muhamedov Asror Asadovich
UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH 207-213

Жумаева Шахло Суюновна
ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ 214-219

Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li
HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI 220-224

G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li
AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHIYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI 225-231

Xaitov Lazizbek Azamatovich
HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI 232-236

Ortiqov Shahriddin
SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA
TEATR SAN'ATINING O'RNI 237-241

Toshboboeva Munavar
IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI 242-248

Murotov Elyor Narzillo o'g'li
YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING
UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI 249-255

Soipova Mavjuda Karimjanovna
FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI 256-260

Ashurova Xurshida Sag'dullaevna
HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING
HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI 261-264

Karimov Anvarjon Lutfilloyevich
IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI 265-269

Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich
MA'NAVIY MARGINALLASHUVDAN HIMOYALANISHDA XORIJ TAJRIBASI 270-275

Samadov Jonmurod
JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIYASINING ZAMONAVIY TAHLILI 276-280

Barnoev Sanjar Qurbonovich
YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID
TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI 281-286

Ярлакабов Джамшид Мамасултонович
СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ
ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ 287-291

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Isanova Feruza Tulqinovna
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID
LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI 292-297

Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI
LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI 298-303

Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz
INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK"
KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI 304-308

Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi
ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN
YANGI BADIIY SHAKLLAR 309-312

Ochilova Gulnoza Farxod qizi
NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI 313-316

Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li
IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI 317-322

Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich
HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI 323-329

Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna
STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES 330-333

Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu
THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC 334-337

Amonova Dilshoda Azamat qizi
ADABIYOTDA BADIIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING “DA VINCHI SIRI” ROMANI MISOLIDA) 338-343

Sultonova Gulchehra Xusanovna
INGLIZ VA OʻZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI 344-348

Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,
CAUSES OF STREOTYPE OCCURRENCE 349-353

Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,
NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN “THE DA VINCI CODE” 354-359

Khusenova Shosura Toshtemirovna,
DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT 360-363

Mamajanova Gʻuncha, Shakirova Saida
EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA OʻZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI 364-368

Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi
SODIQIY AFSHORNING “MAJMA UL-HAVAS” TAZKIRASI VA UNING OʻZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI 369-372

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА 373-379

Камалов Мансурхон Мухтарович
К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ 380-385

Komilov Avazbek Bokijonovich
QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TOʻGʻRISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QOʻYILGAN TALABLAR 386-394

Xolov Utkir Shomurodovich,
QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BOʻYICHA QAYTA KOʻRISHNING AYRIM MASALALARI 395-399

Kuldoshev Ulugʻbek Otabek oʻgʻli
KASB YUZASIDAN OʻZ VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI 400-407

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 408-413

Avezov Dilshod Sadulayevich
MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI 414-418

Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li
VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI 419-423

Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li
INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI 424-432

Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich
BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH 433-442

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna
ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 443-449

Raxmatov Otabek Urinbosarovich
"JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI 450-455

Xamroyev Samijon Salimovich
SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI 456-461

Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna
TALABALARDA INSHONING MAZMUNIY- MANTIQIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH 462-467

Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li
ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI 468-472

Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna
TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI 473-480

Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,
TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV 481-486

O'tashev Xasan Nematullayevich
OLIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHATLARI 487-492

Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li
BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI 493-500

Mengliyev Bobur Normamatovich
O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI 501-507

Gafforov Alisher Xolmurodovich
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURSLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI 508-518

Qurbonova Bonu Quvondiq qizi
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 519-524

Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li
O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI 525-529

Raximov Nurillo Narzullaevish
BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR 530-538

Ergashova Munisa Hoshim qizi
MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH 539-543

Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin
USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE 544-552

Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,
O'QUVCHILARNING MANTIQIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 553-560

Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI 561-565

Evatov Saminjon Sobirovich
JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH 566-572

Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi
BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI 573-577

Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li
TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI 578-582

Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi
1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI 583-587

Yavkochdiyeva Dilafruz
TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH 588-593

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Issue 3 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SIENCE

Received: 16 February 2025
Accepted: 5 March 2025
Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

FEATURES OF APPLICATION OF METHODS OF CREATIVITY DIAGNOSTICS IN MODERN HIGHER EDUCATION

Jumaniyozova Muhhayo Tajiyevna,
doctor of Pedagogical Sciences, UzSWLU
E-mail: m.jumaniyozova@uzswlu.uzhuseynovna

Abstract. This article discusses the essence of the associative theory and methodology for determining creativity proposed by S. Mednick, the stages of its application, the development of convergent thinking in higher education, and creative thinking.

Keywords: S.Mednick methodology, creativity, convergent thinking, obtained results.

ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna,
pedagogika fanlari doktori (DSc)
Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada S. Mednik tomonidan taklif etilgan kreativlikni aniqlashning assotsiativ nazariyasi va metodikasining mohiyati, uni qoʻllash bosqichlari, oliy ta'limida konvergent tafakkurni rivojlantirish, kreativ fikrlash haqida soʻz yuritiladi.

Kalit soʻzlar: S.Mednik metodikasi, kreativlik, konvergent fikrlash, olingan natijalar.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N66

Kirish. XXI asrda oliy ta'limda talaba faoliyatini tashkil etishning zamonaviy yondashuv (gnoseologik, akmeologik, tizimli, individual-faoliyatli, innovatsion, aksiologik, kompetensiyaviy, akmeologik, psixogenetik, texnologik, integrativ, xyutogogik)lari integratsiyasida ta'lim oluvchilarning kreativ kompetentligi mazmuni va tuzilmasining falsafiy, pedagogik va psixologik asoslari, kreativ faoliyat malakalarini shalklantirishga ustuvorlik berilishining sabablari global dunyoda sodir boʻlayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar bilan bogʻliq. Intellektual qobiliyatlar yuqori baholanadigan jamiyatlarda inson kapitaliga investitsiyalarni ajratish, boʻlajak mutaxassislarning kreativ koʻnikma va malakalarini rivojlantirish, tez oʻzgaruvchan taraqqiyot davrida kasbiy muvaffaqiyatga erishishning asosiy omili sifatida tushuniladi.

Zamonaviy yondashuvlar integratsiyasida oliy ta'limda talabalarning kreativ kompetentligi mazmuni va tuzilmasini oʻrganish, kreativ kompetentlikni takomillashtirish imkoniyatlarini tahlil qilish va kreativlik indikatorlarini belgilash asosida ijtimoiy-gumanitar yoʻnalishlarda talabalarning kreativ faoliyat malakalarini shakllanish bosqichlarini tushunish

uchun dunyo pedagog-psixolog olimlari tomonidan taklif etilgan metodikalarni mohiyatini anglash va uni oliy ta'lim jarayonida qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Pedagogik tadqiqotlarda kreativlik tushunchasi quyidagicha talqin qilinadi: A.V.Brushlinskiy [6;89] tafakkur va kreativlik bir-biri bilan uzviy bog'liqligini, har qanday odamning tafakkuri doimo (hech bo'lmaganda minimal) kreativ, samarali, mustaqil bo'lishini izohlaydi. J.Gildfordning [2;117] nazariy yondashuvlarida kreativlik- muammolarni aniqlash va qo'yish, ko'p sonli g'oyalarni yaratish, moslashuvchanlik, o'ziga xoslik, muammolarni analiz va sintez qilish qobiliyati sifatida qaralsa, E.P.Torrensning tadqiqotlarida kreativlik muammolarga, mavjud bilimlarning etishmovchiligiga yoki mos kelmasligiga nisbatan sezgirlikning paydo bo'lish jarayoni sifatida tavsiflanadi. V.I.Andreyev kreativlikni faoliyatining turi sifatida qarama-qarshilik, muammoli vazifaning mavjudligi, ijtimoiy, shaxsiy ahamiyatlilik, jarayon yoki natijaning yangiligi va o'ziga xosligi sifatida izohlaydi va turli metodikalar taklif etiladi. Quyida S.Mednik [1;28] tomonidan taklif etilgan metodikani oliy ta'limida qo'llash haqida fikr yuritamiz.

S. Mednik tomonidan taklif etilgan konvergent tafakkurni aniqlashga qaratilgan metodikani milliy mentalitetga moslashtirish orqali biz ishtirokchilarning kreativ va stereotip fikrlash ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlarni aniqlashga harakat qildik.

S. Mednik tomonidan taklif etilgan kreativlikni aniqlashning assotsiativ metodikasi (RAT) "Masofaviy assosiatsiyalar testi" turli elementlarni yangi kombinatsiyalarga birlashtirish orqali original fikr, g'oya yoki foydali taklifni ishlab chiqishga qaratilganligi sababli kreativ fikrlash jarayonida konvergent tafakkurni rivojlantirish uchun qo'llaniladi.

Bir-biriga bog'lanmagan elementlarning kombinatsiyasi o'xshash elementlarning kombinatsiyasidan ko'ra ko'proq kreativ hisoblanadi. Jarayon assotsiativ elementlarni vazifaga javob beradigan yangi kombinatsiyalarga aylantirish sifatida qaraladi. Metodikani qo'llashda stereotiplardan chetga chiqib, kreativ fikrlash talab etiladi. Talabalarning javoblari kreativ va stereotip bo'lishi mumkin. Yechimlar kreativligi mezoni stereotip fikrlashdan og'ishning miqdoriga nisbatan hisoblanadi.

Biz dars jarayonida qo'llagan RAT topshirig'ida so'zlar guruhi mavjud bo'lib, talabalar bu so'zlarni bir-biriga bog'laydigan bitta qo'shimcha so'z yoki fikrni topishi kerak. Ko'pincha bu so'zlar turli yo'llar bilan, masalan, ma'no jihatidan qo'shma so'z yoki so'z birikmasi orqali bog'lanishi mumkin. S. Mednikning "Masofaviy assosiatsiyalar testi"laridan namuna keltiramiz:

Kvadrat / karton / ochiq — quti Buzilgan / shaffof / ko'z — oyna

Tanga / oq / qoshiq — kumush Vaqt / soch / cho'zish — uzun

Metodikani qo'llashda o'quv materiali sifatida 20 triada (triada-bir biriga umuman bog'lanmagan 3 ta so'z yoki element) ishlatiladi. Har bir triadaning elementlari o'zaro bir-biriga bog'liq emas. Metodikaning birinchi bosqichida talabalar uchun adaptatsiya bosqichidan iborat bo'lib, maqsad metodika va bajarilishi lozim bo'lgan topshiriqlar tizimining mohiyatini talabalar tushunib olishiga qaratilgan. Ishtirokchilarga alohida kartochkalarga yozilgan ikkita bir-biriga ma'no jihatidan uzoq bo'lgan so'zlar beriladi. Ishtirokchi har bir qatordagi so'zlar uchun uchinchi so'zni topishi kerakki, bu so'z shu qatordagi har ikkala so'z jumla yoki so'z iborasi sifatida birlashtirganda biror ma'noga ega bo'lishi kerak. Namuna uchun quyidagi kartochkalarni keltirib o'tamiz:

Oʻtmish, qaychi;-	Bozor, injener; -	Markali, rekord; -
Kiyim, kema; -	Gilos, koʻzoynak; -	bolalar, siyoh;-
	Gilam, kasallik; -	nafis, shaxmat; -
Gulzor, qul; -	Suv, tinchlik; -	qogʻoz, kuz; -
Tarbiya, olma; -	Sariq, karam;-	mazali, ingliz.-

Ishtirokchilar hammaga ma'lum iboralarni emas, original iboralarni oʻylab topishi va ularni taklif etish muhimligini tushuntirib oʻtish lozim.

Metodikaning ikkinchi bosqichida ishtirokchilar individual yoki kichik guruhlarga birlashib ishlaydi. Topshiriqlar har bir ishtirokchi yoki guruhga alohida kartochkalarda taqdim etiladi. Bu bosqich ham birinchi bosqichga oʻxshash, ammo endi har bir qatordagi soʻzlar ikkita emas, uchtadan iborat boʻladi. Mos ravishda ishtirokchilar uchta soʻzning har biriga mos keladigan toʻrtinchisini topishi va uni kartochkaga yozishi kerak, ya'ni ishtirokchi taklif etgan toʻrtinchi soʻz uchta ragʻbatlantiruvchi soʻzning har biri bilan ibora hosil qilishi lozim. Masalan: tez, yashil, toʻliq. Javob "poyezd" boʻlishi mumkin (tezyurar poyezd, yashil poyezd, toʻliq tarkibli poyezd). Soʻzlarni grammatik jihatdan oʻzgartirib, ularga soʻz oʻzgartiruvchi qoʻshimchalar qoʻshish orqali foydalanish mumkin. Masalan: soat, skripka, bir. Javob "usta" soʻzi boʻlishi mumkin, (soatsoz usta, skripka ustasi, bitta usta).

Agar taklif qilingan har bir qator soʻzlari uchun ishtirokchida bitta emas, bir nechta uyushma (assosiatsiya)lar boʻlsa, barchasini yozishi mumkin. Barcha javoblarni ketma-ketlikda tegishli qatorga yozish kerak. Agar ishtirokchi ragʻbatlantiruvchi soʻzlarni grammatik jihatdan oʻzgartirsa, iboralarni toʻliq yozishi, agar oʻzgartirmasa faqat taklif qilingan soʻzni yozadi. Ishtirokchi oʻzi uchun qulay boʻlgan rejimda ishlashi mumkin, shaxsiy natijalari muhim boʻlgani uchun chalgʻimasdan individual ishlashi va belgilangan vaqtda tugatish lozim. Metodikani qoʻllash uchun oʻquv materiallari namunasi quyidagi keltirilgan:

№	**Ragʻbatlantiruvchi soʻzlar**	**Ishtirokchi javobi**	**№**	**Ragʻbatlantiruvchi soʻzlar**	**Ishtirokchi javobi**
1.	Baland, sekin, chiroyli		10	Toʻsatdan, odam, koʻcha	
2.	Sovuq, yashil, bulut		11	Oʻtmish, vaqt, qiyin	
3.	Oʻtmish, dengiz, doʻstlar		12	Sovuq, tutun. shafqatsiz	
4.	Oʻtkir, kiprik, shisha		13	Aqlli, salqin, yorqin	
5.	Yengil, ingliz, yangiliklar		14	Uzoq, kechqurun, doʻstlar	
6.	Kino, imtihon, sayohat		15	Yomon, koʻzlar, dengiz	
7.	Xona, pozitsiya, Daryo		16	Fil, uy, gigant	
8.	Qiyin, muddati oʻtgan, oltin		17	Qor, non, ayiq	
9.	Forma, shahar, chipta		18	Abadiy, uy, orqaga	

Agar ishtirokchilarning javoblarida quyidagi jadvalda keltirilgan javoblar uchrasa, bu ularning stereotip fikrlashidan darak beradi:

№	Stereotip javoblar	№	Stereotip javoblar	№	Stereotip javoblar
1	Gapirish	2	Suv	3	Eslab qolish
4	Koʻz	5	Gazeta	6	Chipta
7	Kiritish	8	Vaqt	9	Harbiy
10	Uchrashuv	11	Urush	12	Maqsad
13	Buvi	14	Kutish	15	Qarash
16	Katta	17	Oq	18	Qaytish uchun

Muhokama va natijalar. Biz ushbu metodikani ijtimoiy-gumanitar yoʻnalishda tahsil olayotgan boʻlajak mutaxassislar uchun moslashtirilgan variantini ishlab chiqdik. Unga koʻra metodikani uchinchi bosqichi fanning turli sohalari va mutaxassislikka yaqin soʻzlarning toʻplamidan iborat boʻlib, har bir ishtirokchi individual taqdim etilgan kartochkalarda ishlaydi. Uchinchi bosqich ishtirokchilar bilimlarini integratsiya qilish orqali kreativ fikrlashga yoʻnaltirish uchun xizmat qiladi. Endi har bir qatordagi soʻzlar uchta emas, toʻrttadan iborat va uning ikkitasi bevosita mutaxassislik doirasida boʻlishi lozim. Mos ravishda ishtirokchilar toʻrtta soʻzning har biriga mos keladigan beshinchisini topishi va uni kartochkaga yozishi kerak, yaʼni ishtirokchi taklif etgan beshinchi soʻz toʻrtta ragʻbatlantiruvchi soʻzning har biri bilan bogʻlanishi lozim. Quyidagi jadvalda ijtimoiy-gumanitar yoʻnalish oʻqituvchilari uchun taklif etilgan topshiriqlar tizimini keltirib oʻtamiz:

№	**Ragʻbatlantiruvchi soʻzlar**	№	**Ragʻbatlantiruvchi soʻzlar**
1.	Togʻ, uzoq kutilgan, tasodifiy, ishlab chiqarish	11	Til, hukmdor, kelajak, takrorlash
2.	Koʻzoynak, egri chiziq, mahsulot, keskin	12	Qurol, mehmon, tasodifan, poyezd stansiyasi
3.	Din, ogʻir, tugʻilish, samarali	13	Afsona, bemaʼnilik, yashash huquqi, tinchlik
4.	Havo, tezroq, madaniyat, kuch	14	Amerika, qoʻshiqchi, qogʻoz, savdo-sotiq
5.	Bozor, mehribon, ertak, qiymat	15	Kitob, bolalik, fabrika, malaka
6.	Tarbiya, shakar, rang, tarix	16	Fikrlash, poyezd, sotib olish, koʻnikma
7.	Dunyoqarash, doʻstlar, shahar, axloq	17	Hadis, quyosh, metod, soliq
8.	Rivojlanish, mahorat, ishonch, tezlik	18	Vatan, tajriba, tinchlik, texnika
9.	Qadriyat, pul, etika, yolgʻon	19	Meros, voha, bilim, kamchilik,
10.	Soʻz, gulqogʻoz, sanʼat, matematika	20	Millat, sugʻurta, falsafa, xarita

Javoblar varaqasi

FIO__________________________ Javobingizni toʻliq yozing.

№	Soʻz	**Soʻz birikmasi, ibora**	№	Soʻz	**Soʻz birikmasi, ibora**
1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6			16		
7			17		
8			18		
9			19		
10			20		

Talabalar tomonidan taklif etilgan javob variantlarining oʻziga xosligi, originalligi, moslashuvchanligi, verbal fikrlash va verbal kreativlikning darajasini S.Mednik taklif etgan quyidagi formula asosida aniqladik:

$$O_r = 1 - \frac{X-1}{X_{max}-1};$$

Bunda:

O_r – berilgan javobning originallik darajasi;

X- ushbu tipdagi javoblar soni;

X_{max} – shu savolga berilgan javoblar umumiy soni;

Javoblarda berilgan bir xil semantik ildizga ega yoki bir xil ma’no beradigan iboralar X ning miqdorini bildiradi.

Biz tajriba sinov jarayonida qoʻllagan har bir RAT test topshirigʻida soʻzlar guruhi mavjud boʻlib, talabalar bu soʻzlarni bir-biriga bogʻlaydigan bitta qoʻshimcha soʻzni topishi kerak. Koʻpincha bu soʻzlar turli yoʻllar bilan, masalan, ma’no jihatidan qoʻshma soʻz yoki birlashma hosil qilish orqali bogʻlanishi mumkin. S. Mednikning “Masofaviy assosiatsiyalar testi” konvergent tafakkurni va kreativ fikrlash qobiliyatlarini oʻlchash uchun ishlab chiqilgan va bu metodika kreativ va stereotip fikrlash koʻrsatkichlaridagi oʻzgarishlarni aniqlashga yordam beradi.

Kreativ topshiriqlar tizimi yordamida respondentlarning muammolarni aniqlash va qoʻyish qobiliyati; koʻp sonli yechimlarni yaratish qobiliyati; semantik moslashuvchanlik — turli gʻoyalarni ishlab chiqish qobiliyati; oʻziga xoslik-uzoq assotsiatsiyalarni ishlab chiqish qobiliyati, gʻayrioddiy javoblar, nostandart echimlar; tafsilotlarni qoʻshish orqali ob’ektni yaxshilash; nostandart moslashuvchanlik, ya’ni ob’ektdagi yangi xususiyatlarni koʻrish, ulardan yangicha foydalanishni topish koʻnikmalari takomillashtirilishi mumkin.

Kreativ fikrlashning boshqa turi sifatida divergent fikrlashni, ya’ni bitta muammoning keng koʻlamli echimlarini topish qobiliyatini oʻlchash uchun J.Gilford tomonidan taklif etilgan

“Elementlardan muqobil foydalanish” (Alternative Uses Test, AUT) [3] metodikasi talabalarga taklif etildi.

Xulosa. Yuqorida keltirilgan metodika boʻyicha talabalar koʻrsatkichlari bajarilgan topshiriqlar mazmuni, mahsuldorligi va bajarish jarayonida talabalarda kreativlik sifatlar J. Gilford tomonidan taklif etilgan divergent kreativlikni tashxislash metodikasi asosidagi oltita parametr: muammo qoʻyish qobiliyati (ravonlik), koʻp sonli gʻoyalar yaratish qobiliyati, moslashuvchanlik, oʻziga xoslik, obyektni yaxshilash qobiliyati, nostandart muammolarni hal qilish qobiliyatlarini oʻzgarish dinamikasini aniqlash mumkin. Oʻtkazilgan машғулотларда talabalar duch kelgan pedagogik-psixologik qiyinchiliklar asosan birovning baholashiga moʻljal olish, har qanday holatda ham toʻgʻri javobga intilish, oʻziga past baho berish shaklida namoyon boʻladi. Shu bilan birga mustaqil fikrlashning baʼzi mexanizmlari, xususan, mavjud axborotlar oʻrtasidagi aloqadorlikni qidirish, umumlashtirish, tavakkal qaror qabul qilish sifatlari, “insayt” daqiqasining shakllanishini kuzatish mumkin.

Yuqoridagi metodikalar asosida oʻtkazilgan mashgʻulotlar jarayonida muammoga sezgirlik, murakkablikni afzal koʻrish, atrofdagi dunyoning nozik, noaniq, murakkab, qarama-qarshi xususiyatlarini his qilish qobiliyati, koʻp sonli va turli yoʻnalishdagi gʻoyalar, tasvirlar, farazlar, variantlarni ilgari surish va ifodalash qobiliyati, muammoni hal qilishda turli strategiyalardan foydalanish, gʻoyalarning har xil turlarini taklif qilish qobiliyati, gʻoyani turli detallar bilan toʻldirish, fikr-timsolni rivojlantirish, takomillashtirish qobiliyati, oʻziga xoslik, nostandart fikrlash, ish natijalarining oʻziga xosligi, individual uslub, tasvir va gʻoyalarni oʻzgartirish, rivojlantirish qobiliyati, dinamiklik, zukkolik, strukturalash qobiliyati, Ijodiy faoliyatga hissiy qiziqish, hazil tuygʻusi, eʼtibor, ehtiyoj, ijodiy motivatsiyaning darajasi, fikrlash, baholash, nostandart pozitsiya uchun javobgarlik, shaxsiy asoslangan xatti-harakatlar uslubi, oʻz-oʻzini etarli nazorat qilish kabi kreativlik sifatlarini rivojlanganligini natijalar tahlilida koʻrish mumkin.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, bu metodikalar samaradorlik va oʻrtacha oʻzlashtirish koʻrsatkichlarining haqqoniyligini hamda bu yuqoridagi metodikalar asosida ishlab chiqilgan oʻquv materiallari talabalarning kreativ kompetentligini takomillashtiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mednick S.A. The associative basis of the creative process // Psychological Review. 1962. Vol. 69 № P. 220—232.
2. *Guilford J.P.* The nature of human intelligence. McGraw-Hill, 1967
3. https://psytests.org/article/test-na-tvorcheskie-sposobnosti-gilforda-aut.html
4. Richard W Hass1. Modeling Topics In The Alternative Uses Task. Thomas Jefferson University, Philadelphia PA USA hassr@philau.edu
5. Ансимова Н.П. Психология постановки учебных селей / – Ярославл: Изд–во ЯГПУ, 2006. – 267 с.
6. Брушлинский А.В. Психология мышления и проблемное обучение / А.В. Брушлинский. – Москва, 1983.
7. Барышева Т. А. Психологическая структура и развитие креативности у взрослых. 19.00.13 - Психология развития, акмеология. Автореферат диссертатсии на соискание ученой степени доктора психологических наук Санкт-Петербург - 2005 - 40 с.
8. Djuraev A.S. Malaka oshirish jarayonida talabalarning kasbiy malakasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish: ped. fan. boʻy. fals. dokt. (PhD) dis. avtoref. – Samarqand, 2019. – 50 b;

9. Маслау А. Мотиватсия и личност. А.Маслоу-СПб.: Питер, 2008.-352 с.
10. Матюшкин А.М. Проблемные ситуатсии в мышлении и обучении. -М.: Педагогика, 1998. -168 с.
11. Tajiyevna, Jumaniyozova Mukhayo. "Impact of creative thinking on teacher professional development." International Journal of Pedagogics 4.06 (2024): 76-80.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).